



Jenne Wə Qiqək

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى نەشرىسى



Jenne Wə Qiqək

Өzgärtip tüzgüqi: Ma Biao

Rəsim aptori: A Qiu

Tərjimə kiləuqi: Ismail İbrahim

Millətlər Nəxriyati

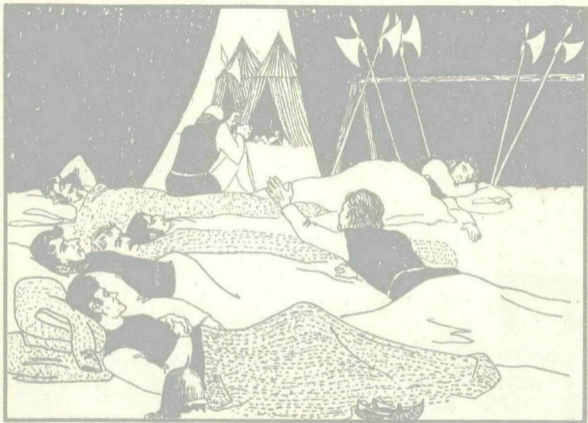
3 Məzmun Qüxəndürüxi

18- əsirning keyinki yerimida, Ən'gliyə yeza dohturi Edward Jenne süt saqıdıoğan adəmgə qiqək qıqmaydıoğanlıoğini tasadipi bayqap kəlip, 24 yil boxaxmay tətqıq kılıx arkılık, qiqək selip qiqəkning aldini elix usulini kəxp kılıp, insaniyətni bir hil qorkunuqluk yuqumluk kesəldin kütquzdi.

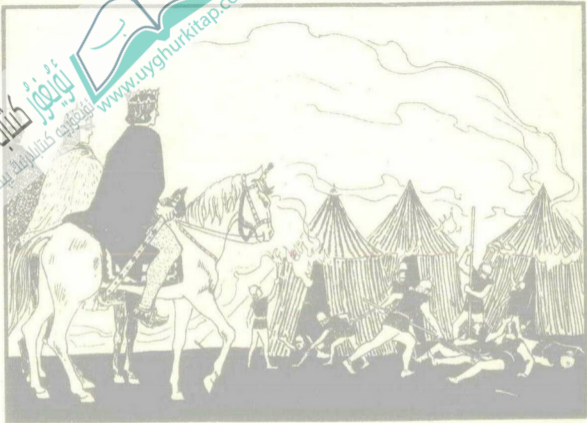
Jenne yənə 1- bolup aldini elix usuli arkılık yuqumluk kesəlgə qarxi turoğan kixi. Jennening kəxpiyati diniy jəmiyət wə kona küqlərnıng zərbisigə uqrioğan idi, lekin san - sanaksız pakitlar qiqək selix arkılık qiqəkning aldini elixkə bolıdıoğanlıoğini ispatlıdi. Addi wə uluq dohtur Jenneni kixilər mənggü hatiriləydu.



1. Bir ming nەققە yüz yilning aldida, Yawropada kórku-
nuqluk qiqék tarkilip, hەmmە yەrni jەsەt káplap, intayin pa-
jijelik ەhwal yüz beridu. U qaqlarda, qiqék saqaytkili bol-
maydioqan kesel hisaplinatti, kixilەر uning aldida amalsiz idi.



2. U qaoqda uruxhumar bir padixa bar bolup, baxka dölətke tajawuz kilix üqün əskər tartip mangidu. Əskərlərgə yolda qiqək qikip, bir birigə yukup, pütkül bargah qiqək kesəlhanisioğa aylinidu.



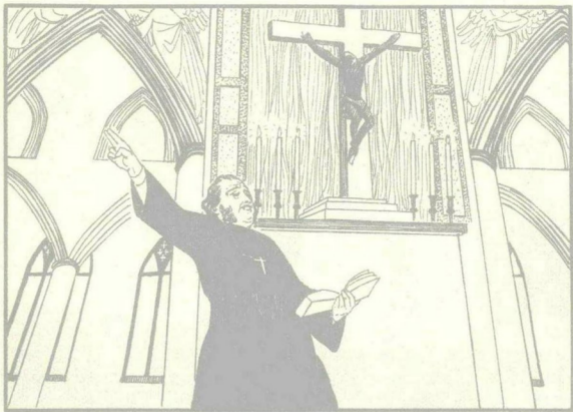
3. Padixa qiqəkning öz dölitigə yamrap ketixidin kòrkup, qiqək qikқан wə kesəlgə yekinlaxқан adəmning həmmisini yol üstidila ɵltürgüzüwetidu. Əlwəttə, u kətimkī tajawuzqilik uruximu tohtaydu.



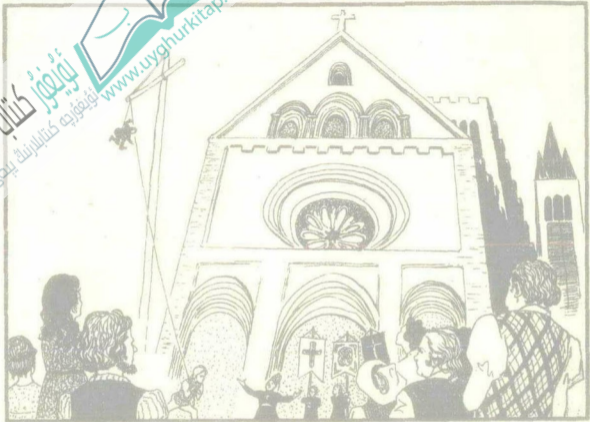
4. Birak qiqak yanila tarkilidu. Yonə kelip tunji bolup padixaning hanixioğa yukidu. Hanixning kesili eoirlixip, hətta bilimlik orda tiwiplirimu uningğa amal kılalmaydu.



5. Hanix  l p ketidu, buningdin kattik  z zl n'g n padixa  il ki ikki tiwipni  lt r wetidu. Lekin buning nim  roli bolsun!



6. Kixilər qıqəkkə hiqkəndəq amal kılalmaydu, diniy jəmiyət pürsəttin paydilinip ammini əhmək kılıdu. Dindar: Qıqək qıkmisun disənglər, hudadin "guna"yinglarni tilənglər, dəp biljiraydu.



7. Diniy jamiyat qiqak mabudiya qokunux murasimi etkuzidu. Ular hudakuy biraylenni igiz daroja esip, muxundak kilsak "guna"yinglar sahit bolidu, qiqak qikmaydu dep halayikni aldaydu.



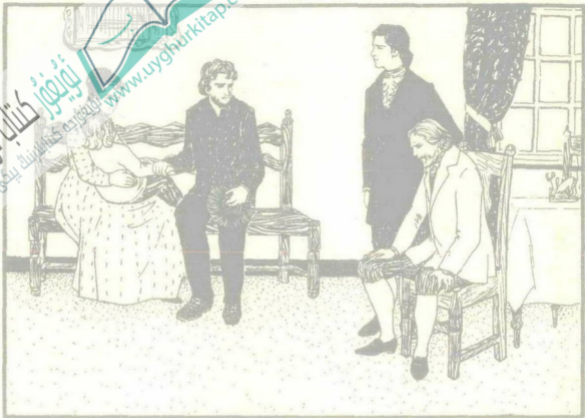
8. Kesəlni yökıtıx üqün kixilər qerkawoğa qokunıdu. Baylar nuroqun nərsılərnı sədıkə kılıdu, kəmbəoşəllər həttə bari yoki bir tal yamioşınımu dındaroğa berıdu.



9. 18- ەسىرنىڭ 50- يىللىرىدا، ەن'گلىيىنىڭ بوكرىي دىگەن يەرىدە، Edward Jenne دەيدىغان بىر بالا تۇقۇلىدۇ. Keyin kala qiqigini kəxp kilip, kixilərnı qiqək wəhımısidın kutulduqan adəm mana muxu.



10. Edward Jennening atisi pop idi. Jenne atisining kəspigə warislik kılıxni halimay, 13 yexidin tartipla bir təjribilik pixkədəm dohturoja yardəmçi bolidu.



11. Xu yili qiqäk tarkilip ketip, kesäl körsätkili kälğän-
lärning ayioji üzülmäydu. Pixkädäm dohtur dawaliyalmay
intayin äpsuslinidu, Jennemu përixan bolidu.



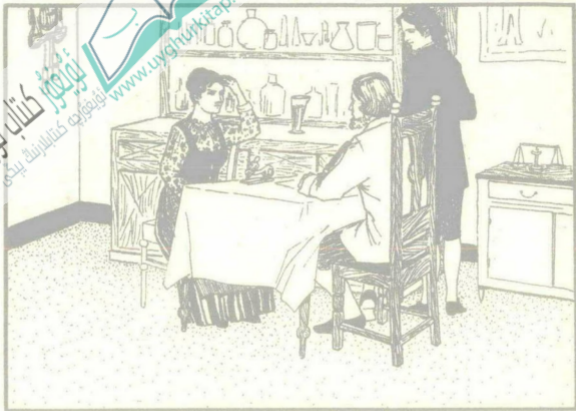
12. Bir kuni, Jenne aqinisining qay iquzux ziyapitige katnixidu. U bu bir jup bəhtlik yaxni kerup, iq iqidin zoklinidu.



13. Birak tehi toy bolmay turupla kizoğa qiqäk qikip, qokur bolup kalidu. Yigiti uni kerüxkæ kelip, uning özining güzæl söygini ikänligini tonuyalmioçili tas qalidu.



14. Jenne yənə qıqək qıqkan bir anining əlöp kətmigən bolsimu, gas, qarqı bolup kələanliqini kəridu. Ana balisinin külkisini angliyalmaytti, omək yüzini kərəlməytti.



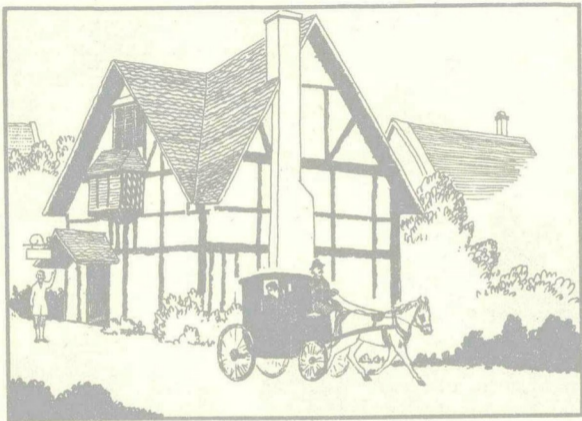
15. Xu kuni bir dihan ayal kesel kersatkili kelidu. Pixkadam dohtur qiqak yuqtimikin dap guman qilidu. Jenne, uni olmigən tækdirdimu, qokur, qarou bolup kalidiofan boldi dap ændixæ qilidu.



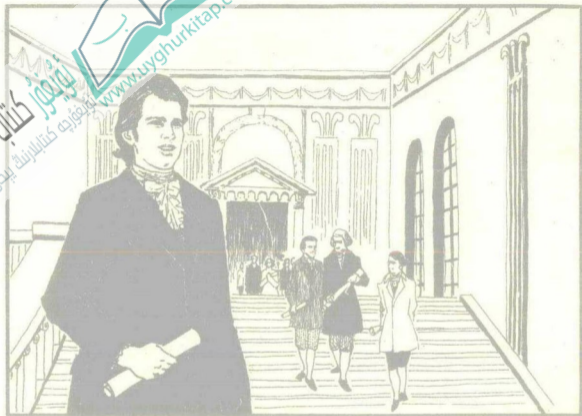
16. Biraq u dihan ayal ixənqlik haldə: “Manga kala qiqigi qikkən, qiqək qikkəmaydu” dəydu. Jenne bu sözğə nahayiti diqqət kilidu. Pixkədəm dohtur uni kəyta təkxürüp, ehtiyat kilixni tapilaydu.



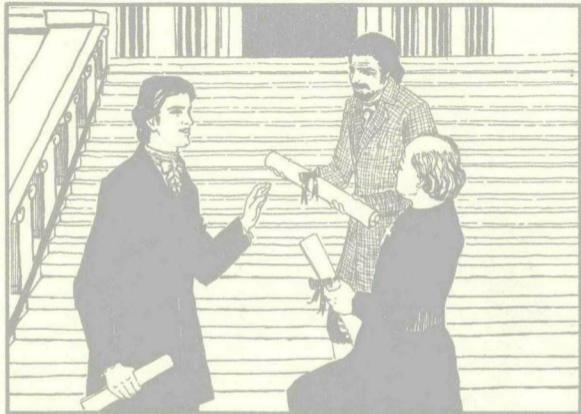
17. Bu dihan ayal patla saqiyip ketidu, uningda qilqə qiqək alamiti kərünməydu. Uning kala qiqigi qikқан, əmdi qiqək qikmaydu digən səzi Jenneda qongkur təsir qalduridu.



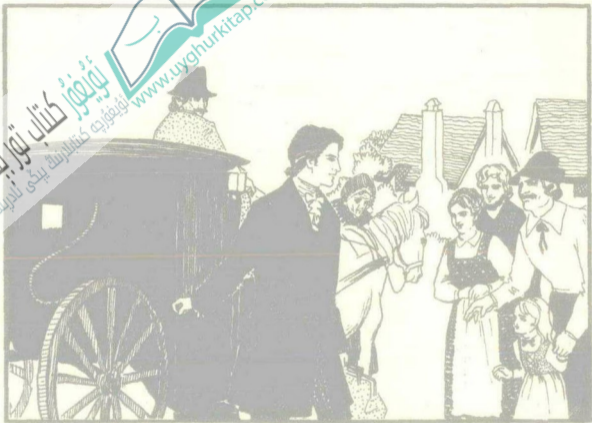
18. Jenne 7 yıl yardımçı bolup ixligəndin keyin, tibbi bilimini axurux üqün, pixkədəm dohtur bilən hoxlixip Londunoğa tibabətçilikni üginixkə mangidu. U qiqəkkə taqabil turux qarisi üstidə izdinixkə bəl baqlaydu.



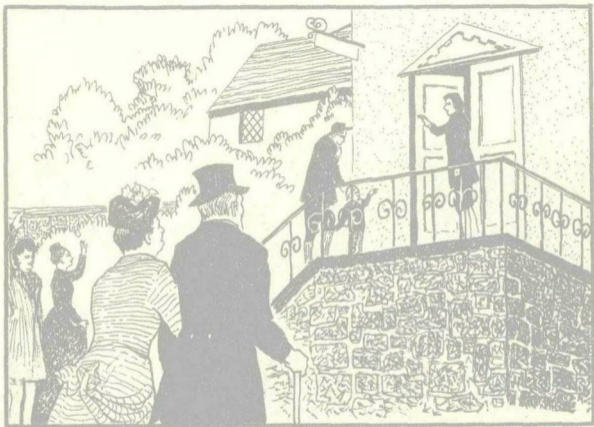
19. Jenne tibbi xüeyüen'gə oquxka kirip, məxhür alimlar-ning yetəqiligidə, tibbi ilimni ihlas bilən üginip, xüeshi digən ilmiy unwanəqə erixidu.



20. Ular oqıx püttürıdu. Bəzi oquoquqılar Londunda dohturhana aqmaqı bolıdu, bəzilırı dawamlıq bilim axurup boshi bolmaqı bolıdu, lekin Jenne dihanlarning oqemını yəydu.



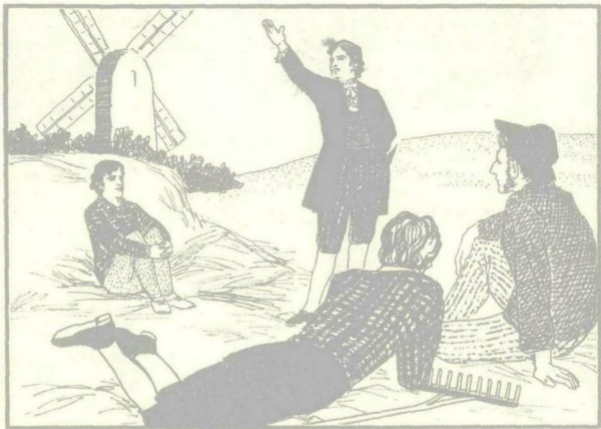
21. Jennening okux nətijisi həmmidin yahxi boləjaqqa, diniy jəmiyət, dohturhana uni yukuri maax bilən təkliپ kilidu, lekin u rət kilidu. U yənə öz yurti Bokreyoja qaytip kelidu.



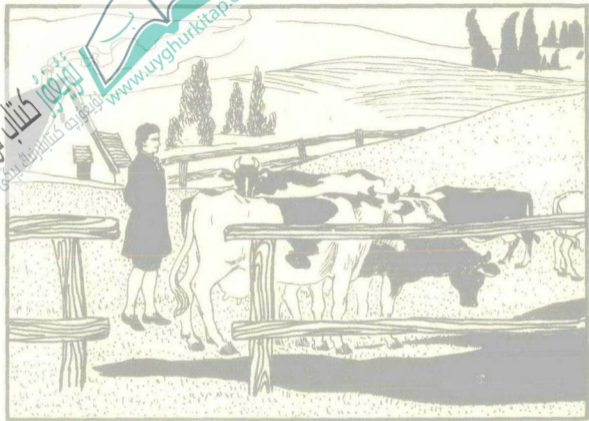
22. Bokrey ahalişi yax dohtur Jenneşa nahayiti etiwâr bilên qaraydu, uningoşa ez qerindixioşa ixen'gêndêk ixinidu.



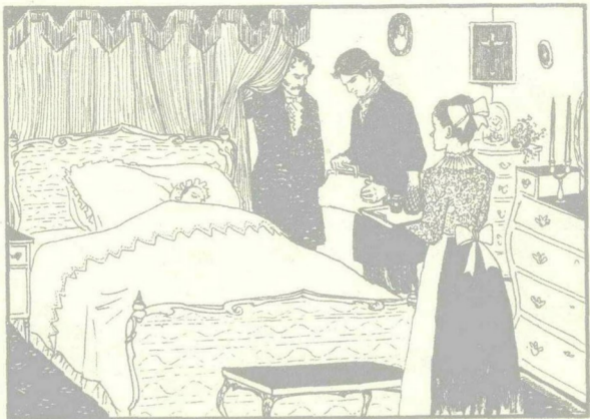
23. Bayram künliri Jenne köpqilik bilän billä usul oynaydu. Yezidiki ər - ayal, keri - yax hëmmisi uni yahxi kërïdu.



24. Jenne xeirnu yazalaytti. Bəzidə, kixilər uning xeirlirini anglap, Һarojanlioqinimu untup Һalatti.



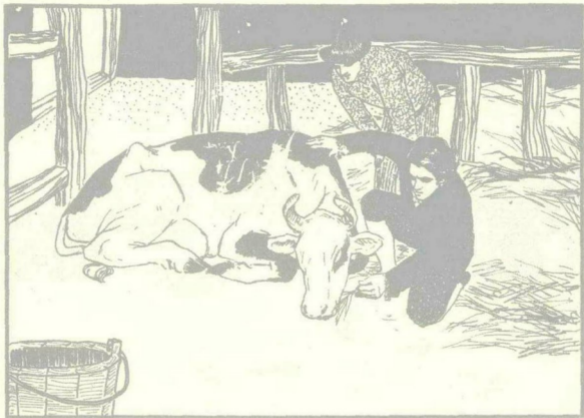
25. Jenne kala qiqigini tatkik kilixni tohtatmaydu. Box waqti bolsila kala fermisioqa berip, kengul koyup kuzitidu.



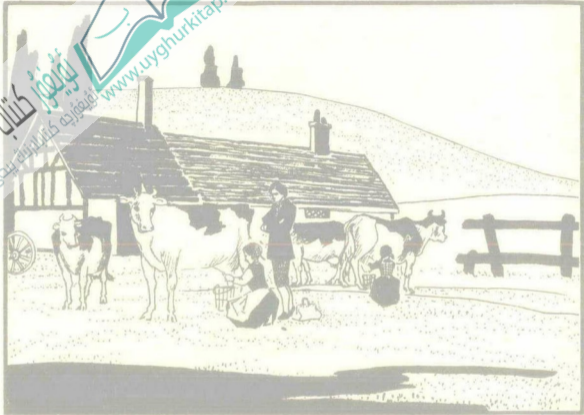
26. Hər yili qıqək pəyda boluweridu. Jenne kesəllərning azap iqidə ölüp ketiwatқанliқini kərüp turidu. Xunisi əjərlinərlikki, qıqək qıққанlar pomıxxik, pop wə siyiroја yekin kəlməydiоjanlar bolup, birmu sūt saоjidiоjan adəm yok idi.



27. Jenne bu bayqaxni kəspdaxliriqə eytidu, lekin ular, qibək sūt saʼididəʼanlaroqə yüz - hatirə kilidikən-də, dəp uni məs'hirə kilidu.



28. U məs'hirigə uqriqan bolsimu ümitsizlənməy tətqiq kiliweridu. U kaliqə qiqək kəndək qiqidioqanlıqini, qiqək qiqkəndə kalidə kəndək əzgirix bolidioqanlıqini san - sanək-siz kətım küzitidu.



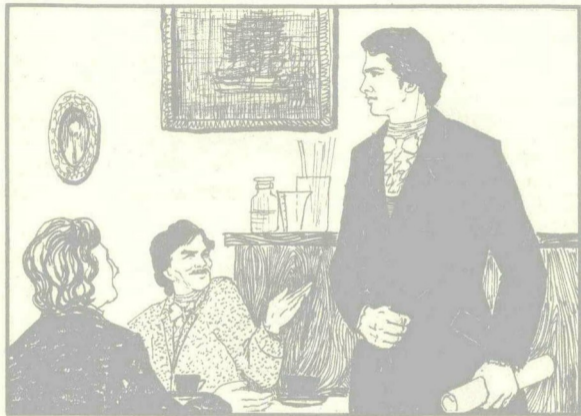
29. Jenne sût saşidioşan adəmning qoli kalining qiqək yiringioşa tegip kətkəndə, uningəşa kala qiqigi yukidioşanlişini, azraq biaram bolupla onglinip ketidioşanlişini, gas, gaqa, qarəşu, qokur bolup kalmaydioşanlişini baykaydu.



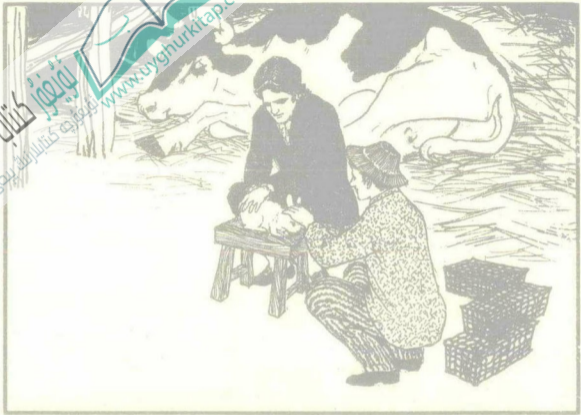
30. Bu qatda, Zhongguoning burundin qiqək qekix usuli Jennening yadioja kelidu. Uningda, yenikrək qiqək qikқан adəmning qiqək kepi uwutulup, sak adəmning burnioja selinatti, buning bilən uningoja eoir qiqək qikmaytti.



31. Jenne, Zhongguoluklar adəmnig qiqək yiringini adəmgə kəqürgən yərdə, kalining qiqək yiringini nimixka adəmgə kəqürgili bolmaydikən! dəp oylaydu. U kala qiqigi selix arkilik qiqəkning aldini alojili bolidioletanlietiojea ixinidu.



32. Jenne özining oyini yənə kəspdaxliriqə eytidu. Ular-din biri: “Bu dorəm, sən namo‘jimu, paydijo‘jimu erixidio‘jan boldung” dəp məs’hirə kilidu. Jenne nam, mənpeət ko‘q-lax-kan bolsa, yeza dohturi bolmijo‘jan bolatti.



33. Jenne nuroqun ketim kalining qiqäk yiringini baxqa haywanoqa keqürüp, ularningmu azraq biaram bolupla onglinip kätkenligini baykaydu. Dimäk, kala qiqigi yukkan adäm wä haywanlarda qarxilik küqi yetilidikän.



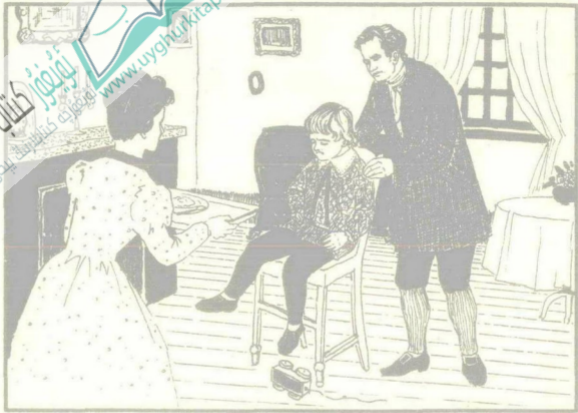
34. Jenne 24 yil tətqik kılıp, kala qıqıgınıng qıqəkning aldını aldıoqanlıoını ispatlaydu. U adəm tenidə sinək kılmaqçı bolıdu. 1796-yıl 5-ayning 17-küni Jenne ornidin səhər turup ketıdu.



35. Saat 8 bolojanda, xipahana keruxke kalganlar bilen lik tolidu. 8 yaxar bir oqul bala lazatlinip kempit yap olturatti. Jenne dakkə-dükkə iqidə u yaqtin - bu yakka mangatti.



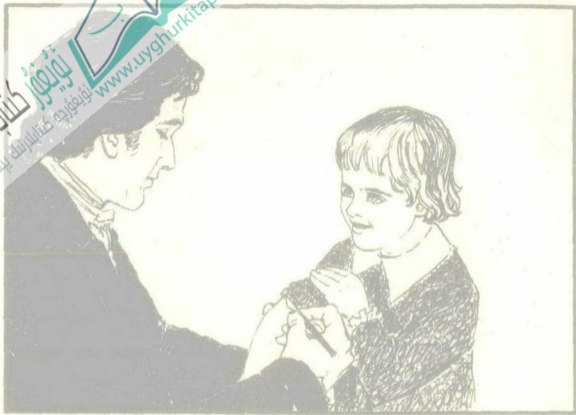
36. Oqul bala kəmpitini yəp boləndin keyin, Jenne uning sol biligini ispiert bilən sürtiwetip, kiqik piqak bilən sijap, kalining qiqək yiringidin azraq salidu.



37. 3-küni, oqul bala səl biaram bolup, bir nərsə yigüsi kəlməydu, yənə terikkək bolup qalidu.



38. Yənə bir kün ətəndin keyin, oğul bala tamamən ong-
linip ketidu. Koqioğa qikiş balılar bilən oynaydu. Dimək,
Jennening sinioşi yerim oşlibə kılıdu.



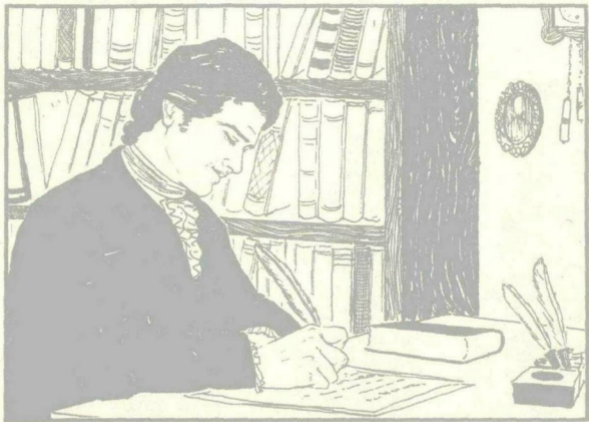
39. Kala qiqigi qekilgən bu balıǵa yəne qiqək yukamdu? Tehimu hətərlik sinək Jennening aldida turatti. U qiqək yiringidin oǵul balining ong biligigə biraz salidu.



40. Jenne jiddiləxkən halda balini küzitudü. Nawada bu baliya qıqək yukup qalidiyan bolsa, uning aqiwitini təsəwur kılıp bolmaytti.



41. Birnəppə həftə etidu, oşul bala hiqnimə bolmaydu. Dimək, sinək tamamən oşlibə kilidu! Qiqək saloşanda, rastla qiqəkning aldini aloşili bolidikən.



42. Jenne hayajan iqida sinak natijisini yezip qikidu, u padixalik ilmiy jamiyatining etirap kilixioqa erixip, qiqak qekixni kengaytip, qiqakning aldini elixni umit kilidu.



43. Jenne özining dokladini padixalik ilmiy jamiyitiga sunidu, oylimoqan yerdin doklat rat kilinidu.



44. Jenne öz kəxpiyatining toʻgʻriliʻigiga ixinidu. U biraz pul yigʻip, ʻezining dokladini birnəqəbə yüz nus'ha basturidu.



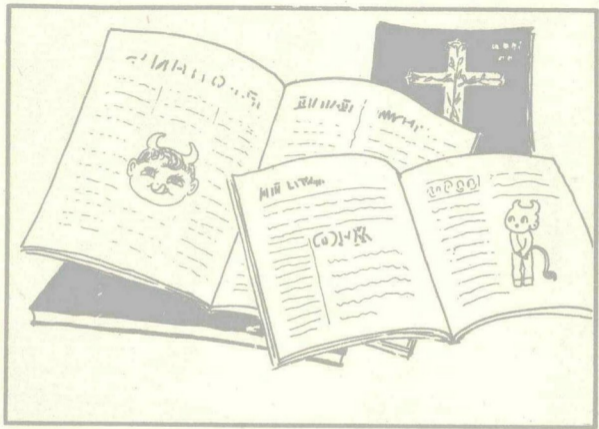
45. Ən'gliyə tibbi sahəsidikilər Jennening kəxpiyatidin gumanlinidu. Ular, bəzi adəmlərgə qiqək saloqandin keyin kayta qiqək qikmioqanlıqi tasadipi hədisə, gəp ularning salamatligining yahxi boləqanlıqiida, dəp qaraydu.



46. Lakin qiqək saldurojan kixigə qayta qiqək qikmaydi-
oanlioja ixinidiojanlar baroianseri kəpiyidu. Jenneoja
qiqək salduridiojanlarmu baroianseri kəpiyidu.



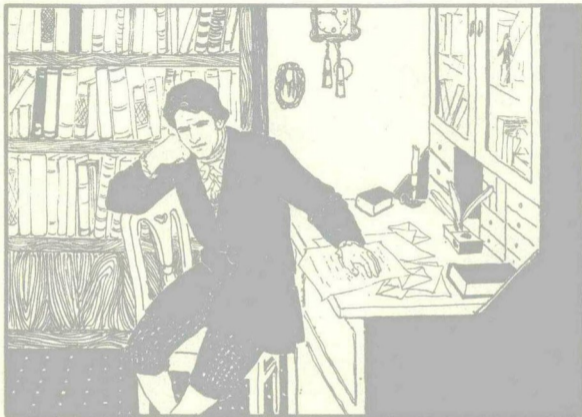
47. Kütülmigəndə, diniy jəmiyət kixilərninǵ qiqək salduruxioǵa qarxi qikidu. Jenne hudaning iradisigə hilaplik kildi, diniy jəmiyətning mənəpətiǵə tosqunluq kildi, dəp karaydu. Ular Jenneǵa ot aqmaqçi bolidu.



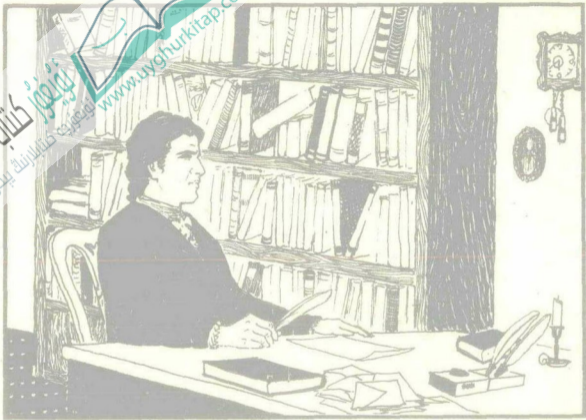
48. Diniy jəmiyyət nəxr kıləjan zornal, kitapqılərdə, Jennə-
ça hujum kılidiəjan həjwi rəsimplər qıkidu. Bəziliridə hətta:
Kala qiqigi salduəjan adəmgə münggüz qıqımaydiəjanliəjiə
ixinəmsilər? digən səzlərmu bar idi.



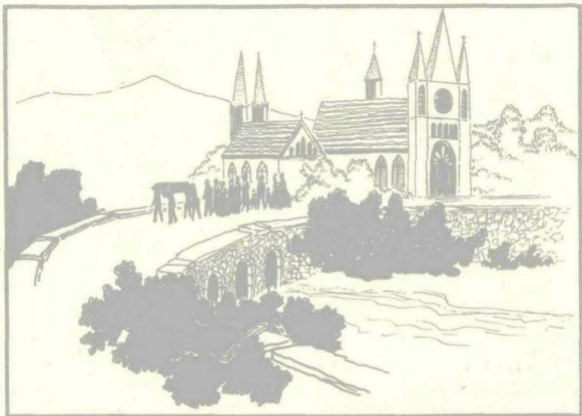
49. Diniy jamiyatning gezitliri, biraw balisiqa kala qiqigı salduruptiken, balisi kaliqa ohxax yetilidighan bop qaptu, pütün badinige tük qikip ketiptu, biraw bukidäk qaraydighan bop qaptu, döp eoıwa tarkitidu.



50. Jenne özige hujum qilidigan hatlarnimu tapxuruwalidu. U "Insanlarni kutkuzux kerak" döp jar saloqan diniy jəmiyətning insanlarni həkiki kutkuzidigan kala qiqigigə munqiwala əqmənlik qilidiganlıoqini oylap bəkmioqan idi!



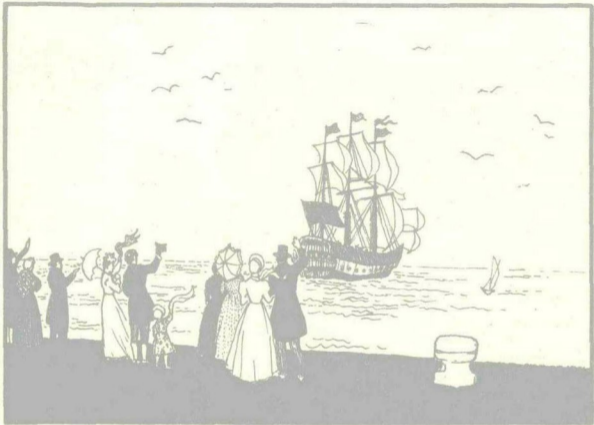
51. Jenne dostioğa yazoğan hetidə: “Mən ömrümdə hazırkıdək zərbigə uqrap bakmıoğan idim. Mən özəmni goya kiqik kılwaqta ketiwatkandək his kılımən, kıroqakka yetixkə az kalıoanda, boran - qarqunoğa uqridim” dəydu.



52. Bir yili, bu qerkaw rayonida qiqək yənə xiddət bilən tarkilidu. Kixilər qanqə dua - tilawət kılsimu, kəyni - kəynidin əlöp ketidu.



53. Qiqək salduroqan kixilərgila qiqək yukmaydu. Lekin diniy jəmiyət bu paketni etirap kıllojili unimaydu.



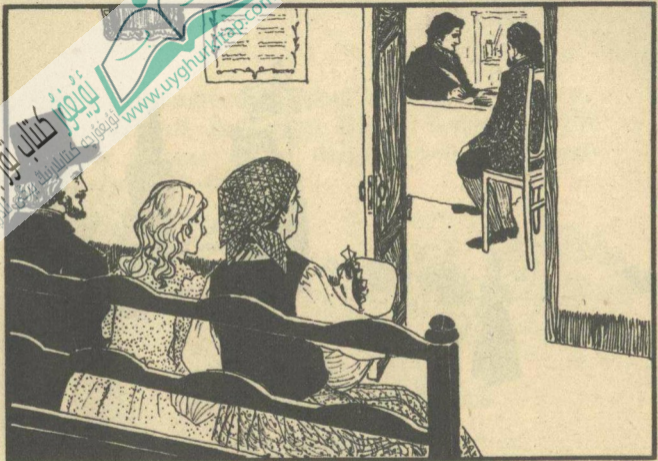
54. Uzaq  tm y,  n'gliy  kem  karwini s p rg  qikidu. S p rning  j libilik boluxi  q n, yolo a qikix aldidat matroslo a qiq k selinidu. Jennening k xpiyatimu yiraqlaro a tarkilidu.



55. Jennening «Kala qiqigining pəyda bolux səwiwi wə roli» digən əsiri nəxr kiliñojandin keyin, Yawropadiki nuroqun dələtlərdə tərjimə wə nəxr kiliuidu. Qiqək selix Yawropada kengəytilidu.



56. Muxu qoʻqdila Ən'gliyə həkūmiti Jennening kəxpriyatini etirap kilidu. Jenne həkūmət bərgən mukapat pulining bir qismioʻja tunji ketim qiqək salduroʻjan batur oʻqul baliqʻa oʻy saldurup beridu həmdə güllükke oʻzi ətirgūl teriydu.



57. Jennening øziq? U yukuri mənəp wə maaxni rət
kilip, yənila öz yurti Bokreyda dohtur bolup qeliweridu.



58. 1823-yili, Jenne 74 yexida aləmdin ətidu. Kixilər bu addi həm uluq yeza dohturini hatiriləx üqün, uning həykilini ornitidu. Həykəlning astioğa: Anilarning, balilarning, həlkning kəhrimanoğa ehtiram, dəp oyup qoyidu.

本书根据人民美术出版社1979年6月第1版北京第1次印刷版本翻译出版。

Bu kitapqə Həlk güzəl sən'ət nəxriyati tərripidin 1977-yil ayda nəxr kilingan 1-nəxr Beyjing 1-basmisioqa اساسən təjime wə nəxr kilindi.

Jenne Wə Qiqək

Millətlər nəxriyati tərripidin nəxr kilindi

Xinhua kitaphanisi tərripidin tarkitilidu

1982-yil 6 -ayda 1-ketim nəxr kilindi

1982-yil 6-ayda Beyjingda 1-ketim besildi

Bahasi: 0.09 yüən

真纳和牛痘 (维吾尔文)

改编者：马 表 出版者：民族出版社
绘 者：阿 裘 发行者：兵书书店
译 者：司 马 义 印刷者：民族印刷厂

1982年6月 第1版 北京第1次印刷

开本：787×1049毫米1/60 印张：1 印数：1—9,600册

书号：M8049(4)198 定价：0.09元